

ревкоми вносили зміни в установлені Конституцією УРСР норми представництва в ради. Проведення виборів відбувалося під пильним контролем революційних комітетів із відстороненням опозиційних більшовикам кандидатів. Інколи вибори через неприйнятний для влади склад рад оголошувалися недійсними і призначалися нові вибори.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Потарикіна Л.Л. Ревкоми України в 1918–1920 рр. / Л.Л. Потарикіна. – К. : Видавництво Академії наук УРСР, 1957. – 156 с.; Литвинова Г.И. Революционные комитеты в годы Гражданской войны / Г.И. Литвинова. – М. : Юридическая литература, 1974. – 152 с.; Бугай Н.Ф. Чрезвычайные органы Советской власти: ревкомы 1918–1921 гг. / Н.Ф. Бугай. – М. : Наука, 1990. – 320 с.
2. Об организации Советов в деревне // Власть Советов. – Полтава, 1919. – 18 декаб. – 1.
3. Державний архів Полтавської області (далі – ДАПО). – Ф. 3872. – Оп. 2. – Спр. 16.
4. ДАПО. – Ф. 1865. – Оп. 1. – Спр. 107.

5. От отдела управления // Радянська влада. – Полтава, 1920. – 06 березня. – С. 2.
6. От Комиссии по выборам в гор. Совдеп Рабочих и Красноармейск. Депутатов г. Полтавы // Радянська влада. – Полтава, 1920. – 05 берез. – С. 1.
7. ДАПО. – Ф. 1865. – Оп. 1. – Спр. 68.
8. Торжественное открытие Городского Совета Рабочих и Красноармейских депутатов // Радянська влада. – Полтава, 1920. – 16 берез. – С. 1.
9. Офіційний відділ // Радянська влада. – Полтава, 1920. – 28 берез. – С. 2.
10. ДАПО. – Ф. 1865. – Оп. 1. – Спр. 3.
11. ДАПО. – Ф. 1865. – Оп. 1. – Спр. 178.
12. ДАПО. – Ф. 3872. – Оп. 2. – Спр. 12.
13. ДАПО. – Ф. 1865. – Оп. 1. – Спр. 150.
14. ДАПО. – Ф. 1865. – Оп. 1. – Спр. 199.
15. ДАПО. – Ф. 1865. – Оп. 1. – Спр. 50.
16. ДАПО. – Ф. 3872. – Оп. 1. – Спр. 213.
17. ДАПО. – Ф. 1865. – Оп. 1. – Спр. 192.
18. Офіційний відділ // Радянська влада. – Полтава, 1920. – 18 квіт. – С. 2.
19. Советское строительство // Радянська влада. – Полтава, 1920. – 25 квіт. – С. 3.
20. ДАПО. – Ф. 3872. – Оп. 1. – Спр. 2.

УДК 34.03

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ПУБЛІЧНОМУ ПРАВІ

Терещук М.М., здобувач
кафедри теорії держави та права
Національна академія внутрішніх справ

Стаття присвячена дослідженню становлення та еволюції юридичної відповідальності в публічних галузях права. Розглядаються види юридичної відповідальності в контексті поділу права на приватне й публічне та їхній вплив на формування правових систем. Виявляються особливості юридичної відповідальності публічно-правового характеру різних історичних епох.

Ключові слова: юридична відповідальність, публічне право, кримінальна відповідальність, конституційна відповідальність, адміністративна відповідальність, покарання, правопорушення, злочин.

Статья посвящена исследованию становления и эволюции юридической ответственности в публичных отраслях права. Рассматриваются виды юридической ответственности в контексте деления права на частное и публичное, а также их влияние на формирование правовых систем. Выявляются особенности юридической ответственности публично-правового характера разных исторических эпох.

Ключевые слова: юридическая ответственность, публичное право, уголовная ответственность, конституционная ответственность, наказание, правонарушение, преступление.

Tereschuk M.M. HISTORICAL ASPECTS OF THE LEGAL RESPONSIBILITY FORMATION IN PUBLIC LAW

The article deals with becoming and evolution of the legal responsibility in the public law. The types of legal responsibility are examined in the context of division of law on private and public and their influence on forming of the legal systems. The features of the legal responsibility of public character of the different historical epochs are appeared by an author.

Key words: legal responsibility, public law, criminal responsibility, constitutional responsibility, administrative responsibility, punishment, offence, crime.

Постановка проблеми. Процес формування такого явища, як юридична відповідальність, невід'ємно пов'язаний зі становленням права загалом. Незважаючи на те, що дихомія права, тобто розмежування на приватне та публічне, обґрунтована в Античному Римі, застосування юридичної відповідальності публічно-правового характеру мало місце раніше – ще за часів виникнення перших протодержав у світі.

Сучасна юридична наука розрізняє види юридичної відповідальності за галузевим принципом, що автоматично вказує на її належність до публічних чи приватних галузей права, але становлення феномена юридичної відповідальності невід'ємно пов'язане з виникненням держави й державної влади.

Стан дослідження. Проблема становлення юридичної відповідальності в публічному праві належить до маловивчених у сучасній

юридичній науці. Окремі положення історичного формування та еволюції юридичної відповідальності розглядалися такими науковцями, як С.К. Бостан, З.М. Черниловський, Р.О. Курбанов, Г.І. Трофанчук, В.О. Томсінов, С.О. Чибиряєв, Н.А. Крашеннікова й інші, але комплексний аспект цієї проблеми розкритий не достатньо.

Метою статті є здійснення історико-теоретичного аналізу становлення юридичної відповідальності в публічному праві як правового феномена та розгляд розвитку цього інституту залежно від історичного типу держави.

Виклад основного матеріалу. Першими державами, які на законодавчому рівні встановили покарання, тобто юридичну відповідальність, були держави Стародавнього Сходу.

Загальною характерною рисою держав Стародавнього Сходу було існування «східної деспотії», що передбачала необмежену владу монарха, його ототожнення з богом, тоталітарний режим здійснення державної влади й одноосібність монарха у здійсненні правосуддя та законотворчій діяльності.

Але кожна з держав Стародавнього Сходу мала риси, які виокремлювали її серед інших держав.

Так, характерною ознакою держави Стародавнього Єгипту була сакралізація особи монарха, тобто державної влади загалом. Фараон уважався божественною особою, тому не міг нести жодної відповідальності за свої дії.

На жаль, законодавчих письмових пам'яток Стародавнього Єгипту не залишилося, хоча це не означає, що права не було взагалі. Навпаки, звичаєве право Стародавнього Єгипту мало достатньо високий рівень розвитку для свого часу. Крім цього, існував символічний його поділ на галузі, у тому числі й публічного характеру.

В.О. Томсінов відзначає, що особливістю публічної відповідальності особи було те, що вона спрямовувалась не лише на особу, що вчинила злочин, а й на світ загалом, оскільки норми права Стародавнього Єгипту носили передусім релігійний характер [1, с. 473].

Достатньо широкого розповсюдження набуло кримінальне право, особливістю якого було жорстокість покарання й запобігання подальшому вчиненню злочинів.

Таку позицію підтримує С.О. Чибиряєв, який указує на те, що в кримінальному праві Стародавнього Єгипту як єдиній галузі публічного права діяв принцип залякування [2, с. 18].

У Стародавньому Єгипті одними з найбільш тяжких злочинів уважалися заколот та інші виступи проти держави. Усі ці злочини каралися смертю. Крім цього, існували злочини проти власності, життя тощо.

Отже, публічне право Стародавнього Єгипту не знало інших галузей, крім кримінального, у якому не було чітких критеріїв розмежування злочинів та інших проступків.

На відміну від Стародавнього Єгипту, держави Месопотамії, насамперед Вавилон, залишили велику спадщину із законодавчих актів.

Найбільш відомою пам'яткою права Стародавнього Вавилону були Закони Хамурапі [3, с. 12–24].

Особливістю норм Вавилонського законодавства була те, що в них надавалася перевага кримінально-правових норм над цивільно-правовими й жорстокий, але водночас примітивний характер покарань.

У Законах Хамурапі не згадується про державні та релігійні злочини. Опис злочинів проти держави обмежується лише тим, що в них згадується лише про покарання осіб, які посягають на державний лад. Державні та релігійні злочини не згадуються через те, що смертна кара за них була очевидною.

Отже, смертна кара або тілесні ушкодження були найбільш розповсюдженими видами покарань у межах юридичної відповідальності.

Ще одним вагомим джерелом права стародавнього світу були Закони Ману в Індії. Характеризуючи право Стародавньої Індії загалом, варто зазначити, що його особливістю був дуалізм розуміння права.

Так, Н.А. Крашеннікова вказує, що поряд із існуванням терміна «дхарма», що розуміється як релігійно-моральна норма чи припис, існує поняття «ньяя», тобто правило поведінки, порушення якого тягне за собою покарання, що застосовується державою [4, с. 94].

У більшості випадків підстави притягнення особи до юридичної відповідальності в Стародавній Індії були аналогічними з Єгиптом і Вавилоном. Так само була поширеною смертна кара за більшість злочинів.

Хоча Закони Ману як найвідоміше джерело права Стародавньої Індії вказує на деякі особливості.

У Законах Ману вперше на законодавчому рівні прямо вказується на осіб, які за будь-яких обставин звільняються від юридичної відповідальності.

Так, ст. 230 Законів Ману вказує на те, що не можна вбивати брахмана навіть за найтяжчі злочини. Єдине, що можна вчинити щодо нього, – це вигнати з країни з усім його майном [3, с. 25–33].

Отже, брахмани як вища варна давньоіндуського суспільства не могла нести юридичної відповідальності за свої діяння, оскільки вигнання з країни є відповідальністю передусім соціального характеру, ніж правовою, хоч і має примусовий характер.

Крім цього, як і в Законах Хамурапі, Законами Ману (IX, 231–232) передбачено посадові злочини. Вони передбачали відповідальність посадових осіб держави за зловживання своїм становищем і видання наказів неправомірного характеру [3, с. 25–33].

Тобто, уперше на законодавчому рівні Стародавнього світу Законами Хамурапі та Законами Ману виокремлено підстави притягнення до юридичної відповідальності особи за посадові злочини.

Саме наявність відповідальності посадової особи як суб'єкта правовідносин публічного характеру, що представляє інтереси держави, є ознакою існування відповідальності публічного характеру.

Право Стародавнього Китаю теж мало диференціацію злочинів і, відповідно, покарань за них.

На відміну від інших країн Стародавнього Сходу, де метою публічної відповідальності

було залякування та запобігання злочинам, у Китаї метою було спричинення фізичних страждань особі, котра була визнана винною в учиненні злочину.

Як зазначає з цього приводу С.А. Чибиряєв, політика держави у сфері застосування публічних санкцій кримінального характеру зводилася до покарання винних, залякуванню підданих і поповнення казни [2, с. 60].

Але знову ж таки, продовжуючи традиції рабовласницького суспільства, при призначенні публічної відповідальності враховувалась соціальна диференціація.

Із таким положенням погоджується Н.А. Крашеннікова, яка зазначає, що покарання відображало станово-класовий статус особи злочинця та потерпілої сторони [4, с. 123].

Отже, публічне право Стародавнього Сходу фактично ототожнювалось із кримінальним правом, тобто його положення передбачали лише причинно-наслідковий зв'язок злочинів і покарань за них.

Із цього приводу ми повністю погоджуємося з думкою Н.А. Крашеннікової, яка наголошує, що публічне право Стародавнього Сходу розвивалося як кримінальне право, що мало надгалузевий характер [4, с. 119].

Узагальнюючи вищевикладене, можна констатувати, що основним джерелом підстав притягнення особи до публічної відповідальності Стародавнього Сходу був соціальний звичай, санкціонований державою та встановлений у законодавчій формі.

Новий етап свого розвитку публічне право отримало в період античності.

Так, право Афін хоч і умовно, але розмежовувало злочини проти держави й особи.

До найбільш тяжких злочинів афінське право зараховувало державну зраду та посягання на державний устрій.

Як зазначає З.М. Черніловський, публічна відповідальність застосовувалася до осіб, котрі вчинили умисні злочини, метою якої було завдання страждань правопорушнику. Злочини, учинені через необережність, тягли за собою передусім моральну відповідальність у формі вигнання з полісу [6, с. 74].

Більшого прогресу в розумінні публічного та приватного права, так само як і розуміння публічної відповідальності, досягли в епоху Античного Риму.

Р.А. Курбанов відзначає, що в більшості випадків учинення публічного правопорушення тягло за собою публічну відповідальність без зобов'язань приватного характеру [7, с. 24].

Зокрема, С.К. Бостан і Л.М. Бостан визначають чотири категорії публічних злочинів, зокрема проти держави, релігії, моральності й приватних осіб [8, с. 145].

Види злочинів проти держави, які першочергово належать до публічних, оскільки першочергово посягають на державний інтерес, установлювалися Законами XXII таблиць [9].

Отже, публічне право епохи Античності хоч і досягло значної еволюції щодо держав Стародавнього Сходу, у більшості випадків ототожнювалось з кримінальним правом, і, як наслідок, розуміння публічної відповідальності було тотожним кримінальній відповідальності.

Подальшого розвитку публічна відповідальність набула в епоху Середньовіччя. Цей період характерний тим, що на законодавчому рівні були сформовані юридичні норми, спрямовані на регулювання державно-владних правовідносин.

До законодавчих актів, у яких були закріплені норми, що регулювали державно-правові інститути, належать Велика Хартія Вольностей [3, с. 112–115], «Золота булла» [3, с. 92–109], «Саксонське зеркало» [10, с. 125–132] і Великий березневий ордонанс [10, с. 112–114].

Але, незважаючи на те, що ці документи певною мірою вказували на повноваження та правовий статус дворянства й монарха як суб'єктів державної влади, у них не було прямого передбачення відповідальності останнього за свої дії.

Отже, незважаючи на основоположні елементи конституціоналізму, тобто законодавчого закріплення повноважень правлячого класу, відповідальність у публічному праві Середньовіччя обмежувалось кримінальною. Цьому сприяла рецепція римського права.

Як і в часи Античності, середньовічне право знало поділ злочинів проти приватних осіб і держави. Вони й становили передумову існування публічної відповідальності.

Епоха Середньовіччя характеризувалася й суттєвим впливом канонічного права на суспільний і державний лад.

У той час існував дуалізм влади – державної та церковної, а отже, вони впливали й обмежували владу одна одною.

Як зазначає з цього приводу Ф. Мейтленд, церква в епоху Середньовіччя була державою [11, с. 132] і так змушувала правителя карати еретиків.

Ураховуючи рівність світського та канонічного права, до публічної відповідальності притягувалися особи не лише за злочини проти держави чи інших осіб, а й проти церкви.

Так, С.К. Бостан указує на те, що така класифікація злочинів характерна для всіх країн середньовічної Європи [8, с. 234].

Зокрема, у Франції до тяжких злочинів публічного характеру зараховували ересь, державну зраду, убивство тощо.

В Англії цього періоду найтяжчі злочини мали назву «тризн» і полягали у неправомірних діях проти монарха чи церкви.

У Німеччині злочини прямо класифікувалися на три групи: проти церкви, держави та приватних осіб. Вони становили коло підстав притягнення до публічної відповідальності.

Але, незважаючи на те, що характеристика публічної відповідальності Середньовіччя багато в чому схожа на Античну, вона мала низку своїх особливостей, оскільки відповідальність у публічному праві Середньовіччя мала своєрідний характер за рахунок виникнення таких правових явищ, як правовий імунітет і канонічне право.

Кардинальні зміни державного й суспільного характеру відбулися після буржуазних революцій у Європі та проголошення незалежності США.

Цей період характеризується прийняттям конституцій, розвитком правових систем і виникненням галузі конституційного права.

Зрозуміло, що наявність конституцій зумовила виокремлення ще одного виду юридичної відповідальності, який спрямований на захист конституції й конституційного ладу органами державної влади, – конституційно-правової.

Уперше на законодавчому рівні визначено принципи, основні засади та підстави притягнення органів державної влади й посадових осіб за правопорушення, направлені проти положень конституційних актів держави.

Так, в Англії Актом про устрій 1701 р. було визначено принципи престолонаслідування та верховенство парламенту.

Крім цього, цим документом проголошувався інститут контрасигнатури, у результаті якого монарх визнавався безвідповідальною особою.

Уряд визнався органом, відповідальним перед парламентом.

Не менш вагома новизна нормативного характеру у сфері конституційно-правової відповідальності з'являється в Конституції Сполучених Штатів Америки, у якій вводилася система «стримувань і противаг». Згідно з її положеннями, Конгрес отримував право притягнути до відповідальності президента в порядку імпічменту, а президент, у свою чергу, залишав за собою право вето на закони, прийняті парламентом.

Значні зміни в державно-правовому житті Франції також відображено в конституційних актах того часу.

Так, Декларація прав людини і громадянина 1789 р. надавала можливість королю використовувати право вето на закони, прийняті парламентом, а також проголошувався принцип відповідальності уряду або окремого міністра, а не короля за прийняті ним розпорядження, тобто вводився інститут контрасигнатури.

Ще однією характерною рисою конституційної відповідальності в буржуазній Франції початкового періоду її існування була відсутність відповідальності депутата перед виборцями, оскільки Конституція 1791 р. проголошувала депутата представником усієї нації, а не окремої групи виборців, тому відповідальність юридичного характеру він міг нести виключно перед судом у порядку, передбаченому законом.

Отже, зміни, що відбулися після буржуазних революцій, дали поштовх до обмеження монархічної влади або її повного знищення, проголошення верховенства парламенту як представницького органу державної влади, конституційного закріплення прав і свобод людини та громадянина, обмеження гілок влади шляхом запровадження системи «стримувань і противаг» і законодавчого визначення принципів та підстав притягнення до конституційної відповідальності суб'єктів конституційних правовідносин. Значна кількість таких положень існує в конституціях країн сучасного світу.

Крім виникнення конституційно-правової відповідальності в цей період, продовжили свій розвиток й інші види юридичної відповідальності публічно-правового характеру.

У зв'язку з надзвичайно напруженою соціальною ситуацією в державах після буржуаз-

них революцій, кримінальне право цієї доби набуло репресивного та карального характеру.

Так, до початку XIX ст. у Великобританії понад 200 злочинів, до яких належали злочини й невеликої тяжкості, каралися смертною карою. Інший приклад можна знайти у Декреті «Про ворогів народу», прийнятому в 1794 р. за часів Якобінської диктатури у Франції, що прямо вказує на репресивність кримінального права Франції [12, с. 148–149].

Лише із середини XIX ст. кримінальне право змінюється в бік пом'якшення покарань правопорушників і набуває рис, притаманних сучасному кримінальному праву.

Так, Г.І. Трофанчук визначає такі риси, як значне обмеження злочинів, за вчинення яких передбачається смертна кара; скасування покарань, спрямованих на заподіяння тілесних ушкоджень чи таких, що принижують честь особи; виникнення інституту пом'якшення покарання до певних категорій правопорушників, зокрема до неповнолітніх; виникнення інституту умовного засудження особи; передбачення можливості дострокового звільнення засуджених осіб [13, с. 253].

Висновки. Отже, пройшовши визначні етапи свого розвитку, кримінальне право як фундаментальна галузь, що визначає юридичну відповідальність публічного характеру, сформувалося в тому вигляді, у якому воно існує й нині.

Відмінною рисою еволюції кримінальної відповідальності стала зміна мети її покарання, від часів держав Стародавнього Сходу, де такою метою було заподіяння тілесних страждань, до мети перевиховання та запобігання подальшим злочинам, притаманній сучасному кримінальному праву.

Крім цього, разом із виникненням конституційного права, оснований на положеннях конституцій та інших нормативно-правових актів конституційно-правового характеру, виникає конституційно-правова відповідальність як інструмент захисту конституції, державного ладу, що надає можливість здійснювати контроль громадянським суспільством над діяльністю держави в особі її органів і посадових осіб.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Томсинов В.А. Государство и право Древнего Египта : [монография] / В.А. Томсинов. – М. : ИКД «Зерцало-М», 2011. – 512 с.
2. История государства и права зарубежных стран : [учебник для вузов] / под ред. докт. юрид. наук, проф. С.А. Чибиряева. – М. : Былина, 2002. – 472 с.
3. История государства и права зарубежных стран : [хрестоматия] / Междунар. независимый эколого-политол. ун-т ; сост. М.М. Борисевич. – М. : Изд-во МНЭПУ, 1998. – 355 с.
4. История государства и права зарубежных стран : [учебник для вузов] : в 2 ч. / под общ. ред. д. ю. н., проф. О.А. Жидкова и д. ю. н., проф. Н.А. Крашенинковой. – 2-е изд., стер. – М. : НОРМА, 2001. – Ч. 1. – 2001. – 624 с.
5. Басін К.В. Кримінально-процесуальна відповідальність як різновид процесуальної (теоретико-правові аспекти) / К.В. Басін // Держава і право : зб. наукових праць. Серія «Юридичні і політичні науки». – Вип. 19. – К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корещького НАН України, 2003. – С. 93–97.
6. Черниловский З.М. Всеобщая история государства

и права / З.М. Черниловский. – М. : Юрист, 1995. – 576 с.
7. Римское частное право : [учебник] / под ред. Р.А. Курбанова. – М. : Проспект, 2015. – 312 с.
8. Бостан Л.М. Історія держави і права зарубіжних країн: [навчальний посібник] / Л.М. Бостан, С.К. Бостан. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.
9. Памятники римского права. Законы XII таблиц, Институции Гая, Дигесты Юстиниана : [учебное пособие]. – М. : Зерцало, 1997. – 608 с.
10. Хрестоматия по истории государства и права зарубеж-

ных стран / под ред. З.М. Черниловского. – М. : Юрид. лит., 1984. – 472 с.

11. Maitland F.W. History of English law before the Time of Edward I / F.W. Maitland. – L. : Dedalus, 2003. – 608 p.

12. Історія держави і права України : [хрестоматія] / уклад. В.П. Самохвалов та ін. ; ред. О.О. Шевченко. – К. : Вентурі, 1996. – 224 с.

13. Трофанчук Г.І. Історія держави і права зарубіжних країн : [навчальний посібник] / Г.І. Трофанчук. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 445 с.

УДК 342.52(477):342.71.047]»1917/1920»

УТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ Й ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОМАДЯНСТВА

Шандала О.О., аспірант
кафедри історії держав, права та політико-правових вчень
юридичного факультету
Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті йдеться про передумови утворення Української Народної Республіки, її Універсали й діяльність. Розглянуто питання, пов'язані з законодавчою діяльністю Центральної Ради. Проаналізовано правове регулювання громадянства на території Української Народної Республіки.

Ключові слова: громадянство, Українська Народна Республіка, влада, Центральна Рада, уряд.

В статье речь идет о предпосылках создания Украинской Народной Республики, ее Универсалах и деятельности. Рассмотрены вопросы, связанные с законодательной деятельностью Центральной Рады. Проанализировано правовое регулирование гражданства на территории Украинской Народной Республики.

Ключевые слова: гражданство, Украинская Народная Республика, власть, Центральная Рада, правительство.

Shandala O.O. THE FORMATION OF THE UKRAINIAN NATIONAL REPUBLIC AND LEGISLATIVE REGULATION OF CITIZENSHIP

This article tells us about the background of Ukrainian National Republic, its Universals and activities. Describes the issues associated with the legislative activity of the Central Rada. Also analyzed the legal regulation of citizenship in the territory of the UNR.

Key words: citizenship, Ukrainian National Republic, authorities, Central Rada, Govt.

Постановка проблеми. Складні часи сучасної України все частіше змушують нас звертатись до історичних подій ХХ ст., коли відбувався процес українського революційного державотворення. У цей період на території України було утворено Українську Народну Республіку (далі – УНР). Законодавство цієї держави стало основою для подальшого розвитку законодавства України. Актуальною на сьогодні є проблема розвитку інституту громадянства, а також інші питання, з ним пов'язані. Тому потрібно звернути увагу на регулювання цих питань у той період, коли УНР тільки почала будувати свою правову систему, і цей досвід використати для сучасної України.

Стан дослідження. Питаннями громадянства займалась низка вчених історико-правової науки, але окремого комплексного дослідження ними проведено не було. Такі дослідники, як Б. Тищик, О. Мироненко, О. Копиленко, М. Копиленко, І. Нагаєвський та ін., займались дослідженням держави і права в цей період. Із їхніх робіт можна виокремити окремі питання, що стосуються громадянства, зокрема дослідження закону

про громадянство й окремих подій, які супроводжували його прийняття.

Тому **метою статті** є на основі наявних джерел дослідити події, які передували утворенню УНР, її утворення, а також законодавче регулювання громадянства.

Виклад основного матеріалу. На початку ХХ ст. було утворено Українську Народну Республіку. Цій події передувала низка факторів, які відбувались у тогочасній Російській імперії. У кінці лютого 1917 р. в Петрограді в результаті збройного повстання робітників і солдат царизм було повалено. Проте боротьба за владу тривала. Існувало дві політичні структури, що представляли інтереси різних соціальних верств: Тимчасовий уряд, який був сформований переважно із ліберально-буржуазних депутатів IV Державної думи, і Рада робітничих і солдатських депутатів. Події розвивались хаотично й супроводжувались невизначеністю в діяльності органів та установ. Ситуація на українських землях була не менш складною. Поряд із органами Тимчасового уряду й робітничими та солдатськими Радами (лише у березні 1917 р. їх було вже понад 170) виник ще один орган, який згур-